

Jag heter Erik Rosshagen och är konstnär. Det här är Fredrik Ehlin, skribent och redaktör. Vi är här för att berätta om Järvaprojektet i relation till begreppet vardaglighet (The Everyday). Järvaprojektet är ett samarbete mellan oss båda och konstnären Patrick Kretshek där Patrick och jag arbetar med film och Fredrik arbetar med text.

Jag kommer att ge en kort introduktion till projektet och även försöka att sätta vårt arbete i relation till framför allt Henri Lefebvres användning av begreppet "det vardagliga" innan Fredrik tar vid.

Som namnet antyder utgår Järvaprojektet från Järvafältet nordväst om Stockholm. /KARTA/ Istället för att fokusera på millionprogramsförorterna Tensta Rinkeby Hjulsta på ena sidan och Akalla Husby Kista på den andra har vi valt att vända blicken mot det gröna området i mitten. Jag kommer att återkomma till detta val.

Men innan jag går in på detta vill jag göra några metodologiska reflektioner i relation till Lefebvre. I det utmärkta förordet till den engelska utgåvan av Lefebvres *Critique of Everyday Life* skriver Michel Trebitsh:

Lefebvre's style, (is) between flexibility and vagueness, where thinking is like strolling, where thinking is rhapsodic, as opposed to more permanent constructions, with their monolithic, reinforced, reassuring arguments, painstakingly built upon structures and models? His thought process is like a limestone landscape with underground rivers, which only become visible when they burst forth on the surface.

Lefevres böcker (men detta gäller inte en kortare text som t.ex. *The Everyday and Everydayness*) är fulla av trådar som löper ut från huvudresonemanget och där Lefevre själv verkar tappa bort tråden i en associationskedja.

Den amerikanske kulturgeografen Edward Soja... (Soja tillhör den s.k. Los Angeles skolan och kanske den främsta förespråkaren för Lefevre som en föregångare till vad soja kallar en rumslig vändning (*spatial turn*) inom kulturteorin som följde på den lingvistiska (the *lingvistic turn*) ...Soja skriver om Lefevres *The Production of Space*:

Nearly all that seemed solid and convincing in the "Plan" frustratingly melted into air in the dense and eclectic prose of the subsequent chapters...

I samlingsvolymen *Architecture of the Everyday* skriver Mary McLeod:

His method is less a positing of binary opposites leading to a new synthesis than a depiction of multiple tensions that will generate an unpredictable transformation.

/CYKELBILD/

I Järvaprojektet har vi inte utgått från något färdigt manus. Vi har inte skrivit några synopsis eller sålt "en historia" till någon filmkonsulent. Istället har projektet långsamt snirklat sig fram på fältet som ett gemensamt researcharbete (till en början med väldigt lite finansiering och så småningom har projektet kunnat utvecklas tack vare Konstnärsnämnden) där våra olika positioner har befruktat och interagerat med varandra och där vi snarare än att veta vad vi vill göra kanske utgått från vad vi inte vill göra. För mig är en viktig del i att jag arbetar med just detta område är att det är så

svårt att säga något om området eftersom de föregivna bilderna i media är så starka om vad området är (begrepp som Betongförort, Invandraronråde och Utanförsöksområde).

--> Det här är en bild från en av våra första turer tillsammans på fältet (2009) där Fredrik, själv uppvuxen i området, fungerade som ciceron för mig och Patrick.

Jag skulle vilja påstå att detta öppna och sökande sätt att arbeta på är grundläggande för just kopplingen till "det vardagliga" i projektet. Men en fråga man måste ställa sig är om det vardagliga över huvud taget kan dokumenteras. Och om det alls kan fångas i strukturer och begrepp. I *Outline of a Theory of Practice* från 1972 skriver Pierre Bourdieu:

Automatic and impersonal, significant without intending to signify, ordinary practices lend themselves to an understanding no less automatic and impersonal... (but) in taking up a point of view on the action, withdrawing from it in order to observe it from above and from a distance, (the observer) constitutes practical activity as an *object of observation and analysis, a representation*.

Gayatri Spivak är inne på samma resonemang när hon hävdar att:

...the very act of labelling a part of experience as "everyday" alter its fluid character and its immersion in an ongoing stream of events, substituting a hypostasized mental object formed according to the rules governing theoretical operations.

I ett tidigt skede av projektet var vi på Ljud och bildarkivet och tittade på filmer från Järva. I TV reportaget *Hur ska det bli på Järva?* från 70-talet etableras betongförorten. Mammor med barnvagn mot bakgrund av vad som liknar en stenöken berättar att dom är fångade ute i förorten utan att kunna ta sig till stan (det här var innan tunnelbanan byggdes). Vi ser och hör inget om grönområdet Järvafältet. I dokumentären *Betongen som Blommar* från 80-talet kontrasteras betongförorten med bilden av en festival från Tensta där olika kulturer blandas. Det skulle gå att läsa detta utifrån Lefevre.

Lefevre menar att den moderna vardagen har förlorat den integrerade "stil" som vardagen hade innan industrialiseringen. Han kontrasterar vardagslivet idag med det förindustriella samhället och menar att efter andra världskriget har den teknokratiska och byråkratiska organisationen genomsyrat nästan varje sfär av tillvaron, vilket resulterar i allt större funktionell specialisering, social separation, och kulturella passivitet. Knappast någon aspekt av familjelivet, fritid, eller kulturella aktiviteter kan undfly systematiseringen. För Lefevre, var ett av de tydligaste uttrycken för denna obarmhärtiga "rationalisering" den moderna staden

(I detta avseende är hans vision av vardagen mörkare än Michel de Certeau, som var djupt influerad av honom. De Certeau ignorerade i stort sett monoteniets tyranni i det dagliga livet och betonar individens förmåga att manipulera situationer och skapa världar av självständigt handlande - "Som han kallade ett nätverk av anti-dicipline")

Men Lefevres betoning på förtryck av den dagliga tillvaron ställs också mot en transcendent tro på att vardagen inte helt kan inordnas i den byråkratiska

likriktning, och att begäret genererar förändring. Natur, kärlek, enkla inhemska nöjen, fest och helgdagar undkommer en totalt statisk systematisering. (Betongen blommar.)

Lefebvres tänkande om staden utvecklades under 60 och 70 talen. Från 1968 till 1974 publicerade han sju böcker som utforskar urbanisering och där han såg staden som det största hoppet för ett frigörande av vardagen. Staden var platsen för de mest intensiva motsättningarna i kapitalismen: å ena sidan den obevekliga tyrannin som rationaliseringen inrättat genom staten och den avancerade kapitalismen, av vilka statlig stadsplanering var ett av de tydligaste uttrycken, men å andra sidan den intensiva splittring som skapats av privat ägande. Lefebvre såg kapitalismens oförmåga att lösa denna motsägelse som en möjlighet för ett nytt stadsliv.

Michel Trebitsh:

In this sense, his critique of everyday life is more of a prefiguration of Adorno's Negative Dialectics, which, by building its critical theory on the way of the negative is at work in present reality, acknowledges that this negativity embodies another 'colour' – a greyness of the already there in order, precisely, to criticize it.

Konflikten, mellan storskaliga infrastrukturprojekt och människors initiativ är tydliga idag med stora vägprojekt och hotellkomplex. Ett exempel Gert Wingårds Victoria Hotell som byggs i Kista. Kista med sin IT industri och galleria som står för framtiden och det moderna i området. Mary McLeod igen:

Architectures "star system" validate novelty and arrogance (even as big-name architects have become standardized and repetitive commodities) at the expense of what Lefebvre saw as the initial value of modernity: its relentless questioning of social life.

Å andra sidan medborgargrupper som Husby Unite i området. På sin hemsida beskriver de sig själva:

"HUSBY UNITE är en oberoende grupp som bildats av människor som är missnöjda med situationen i Husby och som insett att varken hyresgästföreningarna eller de politiska partierna kommer göra något som leder till förbättring för oss. Därför har vi bildat vår egen grupp. Vem som helst får komma på våra möten och det kostar inget att vara med. Demonstrationen är bara en början, gruppen kommer fortsätta finnas och vi hoppas att det kommer sprida sig till andra förorter med samma problem."

Men medborgarinitiativ blir också lätt offer för samhällets instrumentalisering och tjänar till att legitimera en utveckling som sker utanför medborgarnas kontroll (som har skett med buzzword som empowerment och participatory planning inom FN och Världsbanken i relation till utvecklingsländerna). Och denna fokus riskerar också att låsa området ännu tydligare i de reduktionistiska bilder som redan finns av förorterna i området.

Vi har sökt oss till det gröna fältet mellan bostadskropparna /KARTA/ och letar efter andra typer av berättelser och andra intressekonflikter som inte faller in i detta föregivna narrativ

Jag vill återknyta till Mary McLeods karaktärisering av Lefebvres metod som:

“...less a positing of binary opposites leading to a new synthesis than a depiction of multiple tensions that will generate an unpredictable transformation.”

Att inte etablera binära motsatser som leder till en ny syntes utan istället visa på flera spänningar som kommer att generera en oförutsägbar förändring.

Under arbetets gång har några berättelser utkristalliserat sig enligt tre olika spår som vi nu följer.

1) Två bröder som kämpar för att rädda sin Discgolfbana som hotas av en multikulturell kyrkogård. Banan ligger på granholmstoppen (tidigare granholmstippen) en kulle som kommit till genom att man dumpat schaktmassor från bygget av de omkringliggande bostadsområdena och tunnelbanebygget. Nu ska det bli Järva begravningsplats med begravningsformer som speglar de olika religiösa preferenserna i området.

2) Den naturskyddade fisken Grönlingen som lever i Igelbäcken sägs vara anledningen till att fältet inte har exploaterats. Men att fisken skulle ha stoppat miljonprogrammets frammarsch verkar vara en modern myt. Idag naggar grävskoporna det naturskyddade området i kanten (Stefan Lundgren på naturhistoriska riksmuseet var negativ till områdets bevarande på lång sikt) och samtidigt arbetar man med att omskapa det dike Igelbäcken blivit till en slingrande bäck – en bättre livsmiljö för fisken. Ingreppen väcker frågan om fältet som natur i relation till staden. Jag ser Järvifältet snarare som en förlängning av de kringliggande bostadsområdenas urbana nät. På samma sätt som trafiksepareringen i Tensta/Rinkeby skiljer av och knyter ihop gör fältet med igelbäcken (tillsammans med motorleden) det.

3) Kvarteret Ribe som gränsar till både ”den moderna IT staden” Kista och ”problemområdet” Husby. (DN hade en artikel häromdagen med rubriken; ”Husby och Kista – skilda världar”). Husen i Ribe är byggda inom småa, Stockholm stads småstugebyrå som. Småa startade ett organiserat självbyggeri redan på 20 talet som ett sätt för arbetare att genom sin egen delaktighet i byggandet få råd med en bostad. En modell för att bygga bort Stockholms slum innan det storskaliga miljonprogrammet. Ribe är ett av de senare byggda områdena inom småa. Det byggdes åren 1978-80, efter Husby och samtidigt som Kista växte fram.

Samtidigt som dessa berättelser säger något om området är de också ett försök att undersöka olika genrer, sportreportaget, naturfilmen och journalfilmen. Den dokumentära metoden är aldrig transparent.

Detta för mig över till den video vi kommer att visa här. Det är en skiss till en scen där en kvinna cyklar över Järvafältet. Med en liten Go-pro kamera monterad på styret till cykeln följer vi med på sträckan mellan Ribe och Rinkeby. (Patrick och jag håller på att utveckla en scen där kameran positionerar sig som i ett dataspel i förhållande till cyklisten.

Dataspelsreferensen betonar förstås det konstruerade i scenen och jag skulle vilja hävda att allt dokumentärt berättande är konstruerat och om vi kan dokumentera ”det vardagliga” kan vi bara göra det indirekt.

